

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pòli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 8. decembra 1880.

Obseg: Ustavoverski vihár v centralni komisiji zarad nove uravnave zemljiškega davka. — „Plodi najboljo in najlepšo živino z najboljo in najlepšo in vsikdar enako ter stanovitno od rodú do rodú“. (Konec.) — Na hvalo krompirju z imenom champion-krompir. — Nekaj o prvem shodu kmetovalcev na Dunaji. (Dalje.) — Ecclesia s. Egidii in castro Clausenstein. — Kurban-bajram. — Nov nemšk časnik za umetne rezljarije. — Mnogovrstne novice. — Naši dopisi. — Noviĉar.

Gospodarske stvari.

Ustavoverski vihár v centralni komisiji

zarad nove uravnave zemljiškega davka.

29. dne novembra je centralna komisija imela sejo. Uže v našem zadnjem listu, ko smo poročali, da nekatere dežele bode vprihodnje več zemljiškega davka zadelo, nekatere pa manj, smo omenili, da ta razlika utegne povod biti novemu hujskanju nemških ustavovercev, ki so se zakleli, da nočejo mirú med avstrijskimi narodi. Poprej so širili plamen nepokoja z ukazom o ravnopravnosti jezikov, po vseh kotih kriĉaje, da „je nemštvo v nevarnosti“, — zdaj pa so se lotili zemljiškega davka in ker po novi in praviĉni razmeri bodo imele nemške dežele na doljnem in gornjem Avstrijskem, Štajarskem in Koroškem več davka plaĉevati, zdaj zopet ypijejo: gledite, kako se ravná z Nemci v Avstriji! Čeravno ti ustavoverci niso tako neumni, da ne bi sprevideli, da je centralna komisija na podlagi natanĉnih preiskav odmerila vsaki deželi zemljiški davek, jim je povišanje davka v nemških deželah le novo ugodno sredstvo za politično agitacijo zoper ministerstvo in pa avtonomistiĉno stranko državnega zbora.

Poglejmo le v sejo centralne komisije in ĉujmo, kaj se je ondi godilo 29. novembra, in prepriĉali se bomo, da vse njih kriĉanje je prazna pena, katero razpihne možata beseda izvedenca.

Gosp. Payrhuber se je navedeni dan v dolgem govoru repenĉil zoper centralno komisijo, katere ud je sam, in naposled stavil predlog: naj centralna komisija izreĉe, da odsek osemnajsterih ni postavno postopal, ko je nasvetoval ono razmero davka.

Na to je prvomestnik imenovanega odseka baron Apfaltrern, poslanec kranjskega deželnega zbora, temeljito dokazal, da je odsek popolno in skozi in skozi postavno postopal. Potem je vladni zastopnik Mayr poprijel besedo in dokazal, da se je vlada zmerom in povsod držala dejanskih razmer ter dolnji in gornji avstrijski deželi nasproti predlogom osemnajsternemu odseku znižala za 700.000 gold.

Na to je gosp. Payrhuber, osramoten po dokazih barona Apfaltrerna in vladnega zastopnika g. Mayer-a, ki so bili jasni kot beli dan, svoj gori

imenovani predlog preklical, izgovarjaje se, da je stvar napaĉno razumel.

Tak smešen konec je vzela ĉrna vojska, ki sta jo gospoda Payrhuber in Pirko napela zoper centralno komisijo!

„Plodi najboljo in najlepšo živino z najboljo in najlepšo in vsikdar enako ter stanovitno od rodú do rodú.“

Spisal prof. Povšè.

(Konec.)

Zapomnijo naj si pa tudi to naši živinorejci, da ne zadostuje, da vzemó za oplemenitev domaĉe krave žlahnega junca od dobrega mleĉnega plemena, ampak da mora tudi domaĉa krava biti, kolikor le mogoĉe, dobra mlekarica, le tako bomo mogli s pripomoĉjo Belanskih bikov dospeti do zaželjenega cilja, to je, do boljše mleĉnosti. Da! dobro bi bilo, ko bi pri nakupovanju bikov v Belanski dolini nakupovalci potrudili se pozvedeti rod teh bikov: ali so sinovi sloveĉih molznic krav, kajti tudi tam niso vse krave izvrstne molzarice. Se ve da se mleĉnost more le tedaj natanĉno presoditi, ako se, ĉe ne vsak dan, vsaj vsak teden enkrat zjutraj, opoldne in zveĉer zmeri namolženo mleko in v poseben zapisnik zabilježi. Po tem zapisniku, v katerega bi se morala zapisati tudi imena sleherne krave in njen rod, se natanko zve vrednost posamesne živine. Tako so delali na omenjeni cesarjevi grajšĉini in razvrstili vse krave v 3 rede. V prvem redu so bile vse one, ki daje ĉez 2200 litrov mleka, v drugem vse one, ki ga dajo do 2000, in v tretjem pa one, katere manj od 1800 litrov molzejo. Vsa teleta iz prvega reda se odloĉujejo, ĉe so sploh tudi lepe telesne postave, za pleme, — iz drugega le najlepše po potrebi, in iz tretjega se vsa brez usmiljenja dajo v mesnico. Tako so na tej grajšĉini dospeli do neverjetno velikega vspeha. Leta 1865. znašala je srednja številka za kravo v letu 1800 litrov mleka, in leta 1879. uže 2488 litrov brez vštovanja onega mleka, katero so posesala teleta, kar se more na 400 do 500 litrov računati, tako, da se sedaj srednja številka letne molže more izraziti s 3000 litri! Se ve da se krave tudi skrbno krmijo, pa ne mislite, da bi dobivale Bog vedi kako izvrstno krmo. Le senó,

rezanico z deteljo, poleti zeleno koruzo, katere sejejo silno veliko za celo poletje, in soli dobivajo le krave. Da! vsa žitna slama se porabi na tej kmetiji izključljivo le za rezanico in nič je ne gre za nastiljo.

Tako se je tudi odgojilo dandanes po svetu zeló sloveče Shorthornsko angleško pleme, katerega gledé sposobnosti za vpitanje neki nobeno drugo na svetu ne prekosi. Pa nikar naj se ne misli, da je od nekdanj tako bilo. Ne, slavni živinorejec Karl Colling je pred 100 leti spoznal, da Anglež ljubi zeló mastno mesó in poprijel se je vodila: „pari najboljše, to je, za vpitanje najspodobnišo živino stanovitno od rodú do rodú“, in res zbiral je le one telice in junčike za pleme, ki so bili dobro ješči in od starišev, ki so tudi zeló radi žrli in se kaj lahko redili. Tako je Colling dosegel v teku več desetletij, da je iz domače navadne živine, kakoršna se je nahajala v grofiji Durrham, brez križem-plemenenja odgojil ono slovečo pleme, katero ima mesó vse preraščeno z mastjo.

Slovenski gospodarji! Kaj pomaga vedno tožiti o naši revščini, vsaj nam nihče ne pomaga, ako si sami z Božjo pomočjo pomagali ne bomo. Učimo se od drugih in vstrajno delajmo, da iz tega, kar imamo, si izboljšamo svoje stanje. Merodajnim krogom pa naj veljá moj klic: Nič popolnega ne boste dosegli tudi z razdelitvijo plemenskih juncev, če ne boste skrbeli za to, da se živinorejci naučijo umne živinoreje. Ni dovolj, da daš živini klaje, ampak marsikaj moraš še vedeti, ako hočeš, da boš od svoje živine dobival večih dohodkov.

Ko sem prehodil skoro vse slovenske živinorejske pokrajine, videl sem sicer znamenja napredka, al zatajiti tudi kot pošten rodoljub ne smem, da sem žlahno ptujo živino tu in tam našel v jako revnem stanu.

Dragi! kaj ti pomaga žlahno živinče, če ga pa ne maraš ali ne umeš dobro oskrbovati; še slabše bo od tvojega domačega, katero je uže vtrjeno v trpljenji.

Sedaj o zimskih večerih naj bi omikani rodoljubi pridno prebirali sosedom, branja nezmožnim, Bleiweisovo „Živinorejo“, katera jim bo marsikatero koristno povedala. Narodni učitelji, tudi vi ne zabite na to knjigo, ki lahko umevno vse potrebno pové o umni živinoreji, katere se mora naš kmetovalec naučiti, ako hoče res umen živinorejec postati.

Na hvalo krompirju

z imenom šampion-krompir.

Na Kranjsko je kmetijska družba ta krompir dobila še le letos in ga sadila na svojem vrtu v Ljubljani. Bil je ta krompir tudi eden izmed tistih deveterih, ki so na deželni razstavi štajarski dobili medalijo.

Ta krompir ni nič novega, kajti na Škotskem (Schottland) ga prideljujejo z veliko pohvalo uže mnogo let.

Kakor časnik „Wiener landw. Zeitg.“ poroča, se je ta krompir v krajih Rudnih gor na Českem, kjer so ga sadili siromašni ondašnji prebivalci, čuda dobro obnesel, dal bogat pridelek in nič gnjil, čeravno so pri letošnjem deževanju nekatere njive po več tednov v vodi stale.

Posebne lastnosti tega krompirja so: da mu temnozeleno perje košato raste, da daje obilen pridelek in da ne gnjije rad, če je tudi zemlja nekako močvirna.

Krompir sam je srednje debelosti, se lahko kuha, le da mu lupina med kuho rada počí, kar je sicer pri vseh dobrih krompirjih navadno, — močnat je in posebno dobrega okusa.

Gori navedeni časnik pravi, da utegne šampion-krompir vse druge vrste krompirja prekositi, in da je

še posebno priporočila vreden v vlažnih in bolj hladnih nižinah.

Našemu močvirju se po takem utegne posebno dobro prileči.

Nekaj o prvem shodu kmetovalcev na Dunaji.

(Dalje.)

9. vprašanje. Ker je državne postave, katera bi mogla bramba biti zoper čedalje bolj se širijoče in gospodarstvom pogubno oderuštvo po vseh deželah nujno potreba, bilo bi se posvetovati, ali bi se ne mogla dotična gališka deželna postava sprejeti za načrt občne državne postave?

Poročevalec poslanec Vilj. Pfeifer nasvetuje, naj se posvetovanje o tem vprašanji opusti in sicer zato, ker se mora to vprašanje smatrati za uže rešeno s tem, da je vlada predložila postavo zoper oderuštvo, — in ker je o oderuštvu sploh uže pri vprašanji 5. razgovor bil. — Ta nasvet poročevalcev se po kratkem razgovoru sprejme.

10. vprašanje. Kako bi se moglo delovanje kmetijskega ministerstva po ustavni poti vrediti, da bi ono moglo povzdigo kmetijstva vspešneje podpirati, kot do zdaj? (Poročevalec Henrik grof Attems.)

O tem vprašanji so sprejeti bili sledeči sklepi:

a) Shod kmetovalcev izreka prepričanje, da je za vspešno delovanje kmetijskega ministerstva treba, da se v tem ministerstvu namestijo uradniki taki, ki so izvedeni v različnih poljedelskih in gozdarskih oddelkih ter teoretično in praktično izurjeni strokovnjaki.

b) Razdelitev opravil v ministerstvu se mora tako vrediti, da se njihovo delovanje posebno kaže v dobro prevdarjeni inicijativi na vseh oddelkih kmetijstva.

c) Delokrog kmetijskega ministerstva naj se pomnoži s tem, da se mu dodá tudi to, kar spada v živinozdravstvo.

d) Vse zadeve zboljševanja v kmetijstvu naj se združijo v posebnem oddelku, kateremu naj je naslov „oddelek za zboljšave“.

e) Kmetijskemu ministerstvu naj bi se prepustil večji vpliv pri vredbi takih postav in naredeb, katere zadevajo kmetijstvo, industrijo (obrtnijo) in posebno njeno obdavčenje.

f) Da se doseže stalnost in varnost, kakor tudi po črtežu določeno postopanje v naredbah gledé nauka o kmetijstvu in pospeh kmetijstva, bilo bi neobhodno treba, da se najvažnejši deli državnih podpor (subvencij) uvrstijo v vsakoletnem proračunu med redne potrebščine; prav koristno bi bilo, ako bi se za ta oddelek in tudi za potrebščine nauka in poskušinj odločil stalni proračun (Normal-Budget) vsaj za nekoliko let.

g) Nujna potreba je, da se za pospeševanje kmetijstva državne podpore dajejo v obilnejši meri kakor dozdej.

h) Poraba teh podpor bi se morala za naprej tako vrediti, da se njihovemu razdrobljenju izognemo, po katerem se dobri namen doseči ne more, da se pa važni poljedelski oddelki po različnosti raznih dežel bolj izdatno in vstrajno podpirajo.

i) Posameznim družbam kmetijskim naj se v odločenih mejah in proti temu, da morajo porabo podpor razložiti in opravičiti, pušča večja prostost o porabi državnih podpor.

k) Na podlagi skušenj, ki so se storile v zadnjih letih, naj bi se oskrbovanje državnih domên preuredilo.